

COV NTSIAB LUS HAIS TXOG COV MENYUAM COV HNUB NYOOG

Thaum yug *txog rau* 8 lub hlis

KEV LOJ HLOB NTAWM KEV HAIS LUS THIAB KEV TXAWJ NTAWV

Cov menyuam kawm hais lus li cas?

KEV SAIB XYUAS HLO TXOG HOM LUS HAIS THIAB KEV TXAWJ NTAWV

Cov menyuam uas yug npaj tau los txuas lus thiab lawm lus. Mloog cov lus uas haiv hauv lawv tsev neeg, cov menyuam yuav pib ntxov qhia tau hais tias cov suab sib txawv npaum li cas thiab yuav los tsim ib co ntsiab lus uas lawv nkag siab, tab txawm yog ua ntej lawv hais tau lus. Cov menyuam rab peev xwm los mus nkag siab hom lus hais yog hu ua “kev txais hom lus hais”

Thaum xub thawj, cov mos ab txuas lus los ntawm txoj kev ua suab, xws li, quaj, thiab los ntawm sib tes taw. Thaum uas lawv loj ntxiv txog cov menyuam paub tab lawm, lawv pib siv ob peb los lus uas yus paub thiab, thaum muaj 4 thiab 5 xyoos lawm, lawv muaj ntau cov lus hais ntau tuaj thiab mloog cov cai ntawm cov kev sau ntawv thaum uas lawv txuas lus uas yog siv hom lug hais. Cov menyuam rab peev xwm los mus siv hom lus hais los ua kev txuas lus ntawm lawv cov kev xav, tswv yim, thiab lub siab xav li cas yog hu ua “hom lus hais tshaj tawm.”

Thaum uas cov menyuam tab tom kawm txog cov lus siv ncauj hais, lawv tab tom kawm txog cov lus sau— los ntawm cov ntawv nyeem, cov paib, thiab cov lus teev tseg. Ua ntej kawm nyeem cov lus, cov menyuam kawm hais tias cov lus muab sau ntawv yog ib co sawv cev ntawm cov lus hais thiab ua ntej muab sau, lawv kawm kos cov cim thiab teeb duab. Txog txij lub sijhawm uas lawv muaj 5 xyoos lawv to taub hais tias cov tsiaj ntawv ua tau cov lus hais thiab cov lus hais ua tau dab neeg uas lawv yuav tau kawm los mus nyeem. Coob tus cov muaj hnuab nyoog 5 xyoos kuj nyeem tau thiab sau tau lawv lub npe.

Ke Loj Hlob Ntawm Kev Hais Lus Thiab Kev Txawj Ntawv

Cov Lus Qhib

Kuv tus menyuam kawm lus li cas?

- Thawj xyoo cov mosliab kawm ntau heev txog txoj kev hais lus thiab kev sib txuas lus, txawm tias lawv tsuas paub hais ob peb lo lus thaum txog lawv hnuv yug thawj xyoo. Thaum lawv yug los lawv yeej xav paub txhua yam thiab mob siab kawm lus thiab yeej mloog tagrho cov lus thiab cov suab ib ncig ntawm lawv, lawv yim huab nyiam mloog cov neeg uas lawv hluab.
- Lawv kawm lus los ntawm koj thiab lwm cov neeg uas nyob ib ncig ntawm lawv thaum peb nrog lawv tham txij thaum lawv yug los thiab txhua zaus uas leej twg nrog lawv tham.
- Cov mosliab thiab lawv tsev neeg twb txawj "sib tham" uas tus mosliab ua suab lossis ua suab hais lus ces tos ces tus neeg laus tham rov qab rau tus menyuam. Thaum nej pib sib tham li no, cov mosliab pib kawm tias txoj kev sib tham yuav mus li cas, zoo siab tias koj "mloog nws," thiab tos ntsoov mloog cov lus uas nws tsev neeg hais rau nws.
- Ntau lub tsev neeg pom tias thaum lawv siv tej yam ua rau cov mosliab pom thiab siv tes piav yooj yim (piv txwv tias, noj ntxiv, dej, mis, noj tag) pab cov menyuam qhia tau tej yam rau koj ua ntej lawv paub hais lus.
- Ntau yam uas koj ua nrog koj tus menyuam yeej pab nws kawm los hais lus. Feem ntau cov neeg hauv koj lub tsev neeg yeej tham txog tej yam uas lawv tabtom ua nrog tus menyuam. Qhov no pab kom tus menyuam nkag siab tias cov lus ntawd txhais tau tias yog qhov khoom ntawd lossis tej yam uas nws ua ntawd.

Txoj Kev Kawm Ob Hom Lus

Cov menyuam uas lawv tsev neeg hais ob hom lus lossis tsis paub hais lus Askiv kawm lus li cas?

- Cov menyuam me muaj peev xwv heev los kawm lus thiab muaj peev xwm los kawm ob lossis ntau hom lus ua ntej lawv pib kawm ntawv.
- Cov tsev neeg uas hais ib hom lus uas tsis yog lus Askiv siv tau lawv hom lus los ua lawv tus menyuam thawj hom lus. Thaum lawv kawm lawv hom lus siv tom tsev nws yuav pab cov menyuam pom tias lawv sib raug zoo nrog lawv tsev neeg thiab lawv hom haiv neeg. Lawv kawm tau lus Askiv tib lub sijhawm yog tias lawv tsev neeg txawj hais ob hom lus lossis lawv mam li kawm lus Askiv thaum lawv pib mus rau qhov chaw zov menyuam lossis kawm ntawv.
- Cov tsev neeg pab txhawb qhia lus tau thaum lawv tham, nyeem ntawv thiab hu nkauj rau lawv cov menyuam nrog hom lus uas lawv siv tom tsev. Li no cov menyuam yuav kawm tau lus uas yuav pab tau lawv thaum lawv pib kawm lus Askiv.
- Mus saib hauv lub tsev khaws ntawv hauv koj lub nroog rau cov phau ntawv uas sau ua hom lus koj siv tom tsev.
- Cov menyuam yaus uas muaj lub sijhawm los kawm ob hom lus thaum lawv me nws yuav pab lawv siv ob hom lus mus tag ib sim neej.

Kev Txais Lus

Kuv tus menyuam to taub dabtsi?

“Kev txais lus (receptive language)” txhais tias tagnrho cov lus uas tus menyuam hnov thiab nkag siab, ua ntej lawv pib hais lus lawv tus kheej. Cov menyuam yaus to taub ntau cov lus tshaj qhov nws hais tau.

- Thaum lawv mloog tej yam koj hais rau lawv nws pab lawv kawm lus. Thaum koj hais ib yam dabtsi thiab tos mentsis, lawv pib to taub tias kev sib tham mus li cas.
- Cov menyuam mloog cov lus uas tib neeg hais ncaj nraim rau lawv thiab thaum lwm cov tib neeg sib tham uas nyob ib ncig ntawm lawv.
- Lawv mloog lub suab coj thaum koj hais lus thiab thaum lawv muaj lub hnuv nyoog no lawv pib to taub lub suab coj thaum koj hais lus. Piv txwv tias, lawv paub thaum koj zoo siab heev, hlub, ntxhov siab, lossis ntshai thiab nws yuav pib kawm los siv suab coj thaum nws hais lus nrog lwm tus.

Kev Siv Lus Piav Qhia

Kev Sib Txuas Lus: Tham lus thiab nyeem ntawv

“Kev Siv Lus Piav Qhia” yog tagnrho cov suab thiab cov lus uas tus menyuam ua.

- Cov mosliab quaj, siv suab, thiab ib ce los piav qhia tias lawv siab ntsws xav li cas, tej yam lawv xav tau thiab lawv cov tswv yim.
- Txoj kev siv ib ce piav yog tej yam li co tes hais tias “npai-npais,” ob txhais tes tsa siab siab hais tias “tsaws kuv puag,” thiab co taub hau ib sab rau ib sab tsis kam noj ib yam dabtsi.
- Cov menyuam xyaum ntau hom suab ntev ntev ua ntej lawv pib hais lus. Lawv pib hais ib co suab li: “npas-npas-npas,” lossis “das-das-das,” thiab nyiam thaum tib neeg qog hais rov qab rau lawv.
- Thaum xub thawj lawv pib xyaum ua suab txawv, nyiam sim seb cov suab nrov li cas nrog lawv lub qhov ncauj, tiamsis ib ob hlis tom ntej, lawv cov suab pib txhais tau dabtsi. Piv txwv tias lawv yuav ua “m-m-m-m-m” ntau zog thaum lawv nrhiav rau lawv masmas (niam).
- Thaum lawv pib hais lus, qee zaus lawv pib hais ib nrab ntawm lo lus, ib yam li qhov pib lossis qhov xaus ntawm los lus, lossis lawv pib hais ib co suab uas muaj ntsis nrov li lo lus.
- Txawm tias cov menyuam yaus tsis hais kom thwj thaum lawv pib hais lus los, lawv yuav ib sij xyaum kom lawv cov lus nrov ib yam li koj cov.
- Cov mosliab txawj sib hloov thib thaum hais lus nrog lawv tsev neeg. Thaum tus neeg sab tod nres tsis hais lus, tus mosliab mam li ua lus suab rov qab.
- Cov mosliab nyiam saib ntawv. Lawv nyiam nyob nrog koj los saib thiab nyeem ib phau ntawv. Lawv saib koj thaum koj nyeem ntawv thiab saib raws cov dua nrog lawv lub qhov muag.
- Thaum cov mosliab ua tau lawv yuav khaws ib phau ntawv thiab sim qhib phau ntawv, noj thiab tig cov nplooj. Lawv yuav pib luag ntshi thiab tau tes thiab koj yuav pom tias muaj ib co nws nyiam dua lwm cov.

Ntawm no yog ib co lus los pab txhawb koj tus menyuam txoj kev kawm lus thiab nyiam nyeem ntawv:

KEV LOJ HLOB NTAWM KEV HAIS LUS THIAB KEV TXAWJ NTAWV

Cov menyuam kawm hais lus li cas?

- Qhia koj tus menyuam tias koj ua dabtsi:

Koj tus menyuam yuav kawm tau lus nrawm dua yog tias qhov ntawd yog ib yam uas nws tab tom ua.

- “Kuv yuav tsaws koj puag.”
- “Koj lub tsho nyob ntawm no. Los wb hnav saum taub haus ua ntej los.”
- “Ntawm no yog ib co zaub ntug hauv paus rau koj noj.”
- Thaum koj pom tias koj tus menyuam nyiam dabtsi, siv ib co lus los piav tias yam lawv nyiam yog dabtsi. Koj tus menyuam nyiam hnov ib co lus uas piav yam uas nws nyiam dua.
 - “Koj puas hnov tus aub tsem tsem?”
 - “Koj plhws tus miv. Nws cov plaub mos mos thiab muaj muaj plaub.”
 - “Koj co tes rau koj txiv. Koj hais, ‘npai-npais’ lov?”
 - “Koj ncav tes rau kuv cov dej. Koj nqhis dej lov?”
- Tham qhia tias seb koj tus menyuam ua dabtsi. Qhov no zoo li “saib thiab qhia.” Tib lub sijhawm uas koj tus menyuam tab tom ua dabtsi, lawv kawm ib co lus los tham txog cov ntawd.
 - “Koj nkag mus txog puag tom lub qhov rooj lawm!”
 - “Thaum koj kov lub npas, nws dov mus lawm.”
 - “Koj khaws lub noob taum ntawm ko thiab koj muab tso rau hauv koj lub qhov ncauj.”
- Tham qhia tias koj ua dabtsi. Qhov no zoo li “saib thiab qhia.” Tib lub sijhawm uas koj tus menyuam tab tom pom dabtsi, lawv kawm ib co lus los tham txog cov ntawd.
 - “Kuv nrhiav kuv txhais khau”
 - “Kuv npaj koj cov taum mog thiab koj daim ntaub tiag caj dab li ntawd koj thiaj li noj mov tau.”
 - “Kuv kuaj seb kuv puas yuav tau hloov koj daim pawj.”
- Siv ib co lus uas yuav piav qhia kiag. Li no nws thiaj li ntxiv tau ib co lus rau nws siv
 - “Daim pam uas koj nyiam tshaj plaws yog xim ntsuab thiab xim xiav thiab muaj muaj plaub thoob plaws.”
 - “Ntawm no yog koj cov noob taum. Kuv muab tuav li ntawd nws thiaj li muag muag rau koj.”
- Tham qhia txog qhov uas yuav tshwm sim sai tom ntej. Qhov no pub ib lub sijhawm rau koj tus menyuam los pom hauv nws lub hlwb tias dabtsi yuav tshwm sim tom ntej uas ntej nws yuav tshwm sim.
 - “Sai sai nws yuav txog sijhawm rau koj noj mis.”
 - “Kuv mus tso dej npaj li ntawd koj thiaj li da dej tau.”
 - “Tom qab wb hloov koj daim pawj tag, wb nyeem tau ib phau ntawv.”
- Tham qhia txog tej yam uas nyuam qhuav dhau. Qhov no pub ib lub sijhawm rau koj tus menyuam los pom hauv nws lub hlwb–lub cim xeeb txog yam uas nyuam qhuav tshwm sim.
 - “Lawv hu nkauj thiab npuaj teg hauv tsheb hnuv no.”
 - “Koj noj tag ntau daim txiv moj coos hnuv no.”
 - “Wb twb hais npais-npais rau masmas. Nws mus haujlwm lawm.”
- Muab ib co phau ntawv rau koj tus mosliab:

Yog tias koj muab cov phau ntawv rau koj tus mosliab, nws kawm tias koj ntaus nqi rau cov phau ntawv thiab nws yuav kawm los tshuas cov ntawd thiab.

- a. Thaum koj muaj cov phau ntawv cia ze kom nws ncav cuag nws yuav xaiv tau los saib thaum twg los tau.

KEV LOJ HLOB NTAWM KEV HAIS LUS THIAB KEV TXAWJ NTAWV

Cov menyuam kawm hais lus li cas?

- b. Thaum koj muab ib co phau ntawv me me uas tawv tawv rau cov mosliab lawv yuav koom tau los tig cov nplooj yooj yim dua.
2. Nyeem ntawv rau koj tus mosliab. Thaum no yog koj tus menyuam thawj zaum los “nyeem ntawv” thiab thawj ob peb khauj ruam yuav pab nws to taub tias cov phau ntawv muaj dab neeg nyob hauv, cov lus, thiab tej yam lus qhia rau nws.
 - a. Ua ntej koj tus menyuam zaum tau, koj pw tau ib sab ntawm nws thiab tsa phau ntawv siab li ntawd neb ob leeg thiaj li saib tau.
 - b. Nyeem kom qeeb li ntawd koj tus mosliab thiaj li muaj ib lub sijhawm los mloog koj cov lus thiab saib cov duab.
 - c. Txoj kev nyeem ntawv ntxov li no yuav pib ib lub neej nyiam nyeem ntawv rau peb cov menyuam.
3. Koj ua tau tej phau ntawv yooj yim rau koj tus mosliab nrog co ib duab uas muaj cov neeg thiab cov khoom uas nws nyiam. Cov phau ntawv no yuav pab nws pom tias cov phau ntawv kuj muaj tej yam uas nws paub txog thiab.
 - a. Koj nplaum tau ib co duab rau ntawm cov nplooj ntawv, sau ob peb lo lus txog koj dab neeg thiab muab tom, khi lossis muab taub nplaum lo cov nplooj ua ke.
 - b. Cov dab neeg tsis thas ntev. Nws yog ob peb nplooj xwb los tau. “Julia nyiam noj mov. Nws noj mov nrog nws cov ntiv tes thiab tus diav. Nws nyiam noj mov, txiv tsawb thiab nqaj qaib.”
4. Tham txog cov duab thiab cov phau ntawv nrog koj tus menyuam. Thaum lawv kawm tias cov duab txhais tau li cas qhov ntawd yog thawj khauj ruam los kawm tias cov tsiaj ntawv kuj txhais tau ib yam dabtsi thiab.
 - a. “Kuv pom cov hnuv qub saum ntuj. Koj puas pom cov hnuv qub thiab?”
 - b. “Kuv pom ntases ntau heev. Koj pom dabtsi? (Thaum koj tus menyuam tau tes, koj qhia tau tias lawv pom dabtsi.)
 - c. Ntawm no yog ib daim nrog abuelita thiab koj tus tia.”

allaboutyoungchildren.org